

VALTION ELOKUVATARKASTAMON TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2001

Yleistä

Lainsäädännön uudistaminen

Uusi laki kuvaohjelmien tarkastamisesta sekä eräät siihen liittyvät lait astuivat voimaan vuoden 2001 alusta. Samalla astui voimaan myös valtioneuvoston asetus Valtion elokuvatarkastamosta.

Vuoden alusta ryhdyttiin niinkään soveltamaan opetusministeriön asetusta Valtion elokuvatarkastamon ja elokuvalautakunnan suoritteiden maksullisuudesta.

Uuden lain voimaantulon johdosta koko vuosi 2001 oli tarkastamon toiminnassa siirtymäkautta. Toisin kuin aikaisemmat tarkastuslait uusi laki kuvaohjelmien tarkastamisesta on luonteeltaan lastensuojelulaki, ja näin esittämis- ja levittämisrajoitukset koskevat vain 18 vuotta nuoremmille esitettäviä tai levitettäviä kuvaohjelmia. Uusi laki edellyttää ainoastaan ilmoituksen tekemistä aikuisille tarkoitetuista kuvaohjelmista. Seurauksena lainmuutoksesta tarkastamo vastaanotti kertomusvuoden aikana yli 50 000 ilmoitusta 18 vuotta täyttäneille tarkoitetuista kuvaohjelmista. Näistä noin 98% oli pornografisten kuvaohjelmien ilmoituksia. Määrä on seurausta aikaisemmin vuosia laittomasti levitettyjen varastojen yhtäaikaisesta ilmoittamisesta.

Myös vuorovaikutteiset kuvaohjelmat, lähinnä tietokone- ja videopelit, tulivat uuden lain piiriin. Vaikka ne onkin lähtökohtaisesti vapautettu tarkastuksesta, on ne kuitenkin ilmoitettava ja tarkastusviranomaisen voi ne määrätä tarkastettaviksi, mikäli on syytä epäillä niiden sisältävän aineistoa, joka on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen. Itsesäätelyyn perustuva järjestely toimi hyvin.

Elokuvatarkastamon johtokunta

Liittyen uuteen lakiin ja elokuvatarkastamoa koskevaan asetukseen opetusministeriö asetti 12.12.2000 elokuvatarkastamolle johtokunnan toimikaudeksi 1.1.2001-31.12.2004. Johtokunnan puheenjohtajaksi määrättiin toimittaja Markku Jokipii ja jäseniksi lääketieteen lisensiaatti Terhi Aalto-Setälä, johtaja Kauko Aromaa ja kulttuurisihteeri Leena Laaksonen. Lisäksi johtokuntaan kuuluu tarkastamon johtaja Matti Paloheimo ja henkilöstön edustajana ylitarkastaja Maarit Pietinen sekä hänen henkilökohtaisena varajäsenenään osastosihteeri Tuula Roos.

Johtokunta hyväksyi 7.2.2001 elokuvatarkastamosta annetun asetuksen 2§ nojalla tarkastamolle työjärjestyksen. Samoin se hyväksyi tarkastamon esityksen vuoden 2002 talousarvioksi ja tulostavoitteiksi.

Tietojärjestelmien kehittäminen

Uuteen tarkastuslakiin liittyen kehitettiin vuorovaikutteisten kuvaohjelmien tietoja sisältävää erillistä tietokantaa. Pornografisten kuvaohjelmien sähköistä ilmoittamista helpottamaan luotiin

oma VET-tietojärjestelmään liittyvä konvertointiohjelma. Manuaalisen elokuvarekisterin tietojen siirtämistä atk-tietokantaan jatkettiin. Tarkastamolla on yli 150 000 ohjelmaa sisältävä manuaalinen Suomen elokuvarekisteri, joka alkaa vuodesta 1911.

Elokuva-alan toimijoiden- Suomen elokuva-arkiston, valtion elokuvatarkastamon, Suomen elokuvasäätiön, Suomen Filmikamarin ja Elokuvakontaktin- yhteistä extranet-tietojärjestelmää Elonetia kehitettiin opetusministeriön tuella. Tarjouskilpailun perusteella järjestelmän suunnittelijaksi ja rakentajaksi valittiin Profium OY. Vuoden lopussa Elonet-portaalin ensimmäinen vaihe oli lähes valmis. Tarkastamon kannalta tärkeintä portaalin ensimmäisessä vaiheessa oli, että sen kautta mahdollistuu nimihakutoiminto VET-tietokantaan erityisesti pornografisten kuvaohjelmien osalta. Haun käytännön toteutus siirtyi vuoden 2002 puolelle.

Tiedotus

Uusi laki kuvaohjelmien tarkastamisesta, etenkin ikäraja-asteikon uudistuminen ja vuorovaikutteisten kuvaohjelmien sääntelyn saattaminen lain piiriin, herättivät jatkuvasti julkisuudessa mielenkiintoa. Tarkastamon johtaja antoi lukuisia haastatteluita eri tiedotusvälineille, ja vuoden aikana vastattiin satoihin lain soveltamista koskeneisiin tiedusteluihin puhelimitse, postitse tai sähköpostin välityksellä. Syyskuussa tarkastamo julkaisi internet-sivuillaan elokuvatarkastamon ikärajalukituksen perusteet ja piti asiaa koskevan tiedotustilaisuuden. Selvitys on laatuaan ensimmäinen, jossa tarkastamo lain kieltoperusteita tulkiten tekee yksityiskohtaisesti selkoa soveltamisestaan ikärajakriteereistä. Useat länsimaiset tarkastusviranomaiset julkaisevat vastaavia dokumentteja.

Yhteistyöhankkeet

Tarkastamo toimi yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön sekä viestintäviraston kanssa internet- ja muun televalvonnan kehittämisessä, sisäministeriön poliisiosaston kanssa tarkastustoiminnan jälkivalvontaa koskevissa sekä Tuotevalvontakeskuksen kanssa mainonnan valvontaa koskevissa asioissa. Elonet-projektin kehittelyä jatkettiin yllä esitetyllä tavalla. Myös muuta yhteistyötä elokuva-arkiston, elokuvasäätiön ja Filmikamarin kanssa jatkettiin. Syyskuussa järjestettiin Filmikamarin aloitteesta uusien ikärajojen soveltamista koskeva keskustelutilaisuus yhdessä elokuva- ja videoalan edustajien kanssa. Vuorovaikutteisten kuvaohjelmien maahantuoja edustavan yhdistyksen Figman kanssa aloitettua yhteistyötä jatkettiin.

Toiminta-ajatus

Tarkastamon tehtävänä on suorittaa lakien määräämä kuvaohjelmien ennakkotarkastus ja rekisteröinti.

Tulosalueet

Tarkastamon toiminta on jaettu neljään tulosalueeseen:

1. kuvaohjelmien ennakkotarkastus
2. lausuntojen antaminen
3. ilmoitusten käsittely ja rekisteröiminen
4. asiakaspalvelu

Vuoden 2001 tulokset

1. Kuvaohjelmien ennakkotarkastus

Toimintakertomuksessa ei enää erotella kuvaohjelmien julkista esittämistä ja kotitalennelevitystä. Luokitteluperusteet ovat muuttuneet uuden lain mukaisiksi.

Vuonna 2001 tarkastettiin yhteensä 576 pitkää ohjelmanimikettä (*2000 534 nimikettä*).

Tarkastettuja lyhyitä ohjelmia (kesto alle 60') oli yhteensä 480 nimikettä (*2000 455 nimikettä*).

Kaikkiaan tarkastettiin 1056 kuvaohjelmaa.

2. Vuorovaikutteisten kuvaohjelmien ennakkotarkastus

Vuorovaikutteisia kuvaohjelmia tarkastettiin 2 kpl.

3. Lausuntojen antaminen

Tarkastamo antoi suojelupoliisille 1 lausunnon (*vuonna 2000 15 lausuntoa poliisiviranomaisille*).

Tarkastamo antoi 20 vapautusta ennakkotarkastuksesta hakemuksen perusteella (*vuonna 2000 25 lausuntoa opetusministeriölle* aikaisemman lain mukaisesti vapautusta ennakkotarkastuksesta koskeneista anomuksista).

3. Ilmoitusten käsittely ja rekisteröiminen

Uuden lain mukaan tarkastamolla on mahdollisuus pyytää ilmoitettu kuvaohjelma katsottavakseen, mikäli on aihetta epäillä, että ohjelma sisältää rikoslain vastaista aineistoa. Ilmoitukset on jaettu kovaa pornografiaa, muita kuvaohjelmia sekä vuorovaikutteisia kuvaohjelmia koskeviin ilmoituksiin.

Kova pornografia

Kovaa pornografiaa koskevia, rekisteröintiin johtaneita ilmoituksia tehtiin kaikkiaan 34 870 kappaletta. Näistä 9011 kappaletta oli sellaisia, jotka oli rekisteröity aikaisempien poliisitutkintojen yhteydessä tarkastamon R-tietokantaan. Tarkastamon antamia uusia tunnistenumeroita oli 25 859 kappaletta. Kaikkiaan tarkastamo käsitteli yli 50 000 pornoilmoitusta, joista n. 40% todettiin jo rekisteröidyiksi.

Muut kuvaohjelmat

Kotimaisista pitkistä kuvaohjelmista tehtiin 115 ilmoitusta ja ulkomaisista pitkistä kuvaohjelmista 422 ilmoitusta. Kotimaisista lyhyistä kuvaohjelmista tehtiin 235 ilmoitusta ja ulkomaisista lyhyistä ohjelmista 99 ilmoitusta. Yhteensä muiden kuvaohjelmien ilmoituksia tehtiin 971 kpl.

Vuorovaikutteiset kuvaohjelmat

Vuorovaikutteisista kuvaohjelmista (lähinnä video- ja tietokonepelit) tehtiin yhteensä 1140 ilmoitusta. Näistä 154 oli pelilehtien yhteydessä julkaistujen demojen ilmoituksia. Kolikkopeleistä tehtyjä ilmoituksia oli 30.

Kaikkia ilmoituksia yhteensä (pornografian osalta uuteen tunnistenumeroon johtaneita) oli 27 970 kappaletta (2000 988 kpl).

Rekisteröityjä kuvaohjelmia (tarkastettuja ja ilmoitettuja yhteensä) oli 29 028 kappaletta (2000 3932 nimikettä).

4. Asiakaspalvelu

Tulosalue koostuu tarkastamon suorittamasta tietopalvelutoiminnasta sekä sen julkaisemasta kuvaohjelmaluettelosta.

Tarkastamo julkaisee uuden lain luokittelun mukaisesti vain yhden kuvaohjelmaluettelon vuosittain. Vuoden 2001 käsittävä luettelo julkaistaan vuoden 2002 alkupuolella.

Maksullisia tietopalveluita oli 53 kappaletta (2000 55 kappaletta).

Vähäisiä tiedottamis- ja neuvontapalveluita hoidettiin puhelimitse tai sähköpostilla noin 10 päivässä.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälinen yhteydenpito oli kertomusvuonna tavallista vilkkaampaa. EU-puheenjohtajamaa Ruotsi järjesti 12.-13.2. Tukholmassa laajan asiantuntijakonferenssin, johon johtaja osallistui. Konferenssin teemana oli ” Children and Young People in the New Media Landscape”. Ruotsin Vårdskildringsrådet järjesti konferenssin jatkeeksi pohjoismaisen neuvottelukokouksen 14.2. koskien lähinnä internet- ja tietokonepelisäätelyä. Pohjoismaisten tarkastamoiden konferenssi järjestettiin 28.-30.5. Torshavnissa Fär-saarilla. Euroopan konferenssi puolestaan järjestettiin 6.-8.9. Dublinissa Irlannissa. Kaikissa kansainvälisissä kokouksissa esille nousivat osittain samat teemat: ikärajajärjestelmien ja -perusteiden harmonisointikysymys sekä toisaalta kuvallisen median digitalisoituminen ja yhdentymisen.

Vuorovaikutteisten kuvaohjelmien saattaminen Suomen uuden tarkastuslain velvoitteiden piiriin aiheutti osaltaan Euroopassa levitettävien pelien ikärajaajärjestelmien ja –merkintöjen harmonisointitarpeen. Aloitteentekijöinä harmonisointikeskustelussa olivat erityisesti englantilainen itsesääätelyjärjestö ELSPA sekä pelien maahantuoja edustavat järjestöt. Vuoden aikana harmonisointia valmisteltiin lähinnä EU-maiden piirissä. Valmisteluun osallistuivat ylitarkastaja Kristina Hautala-Kajos opetusministeriöstä ja osaksi myös ylitarkastaja Maarit Pietinen elokuvatarkastamosta.

Tarkastamolla oli edelleen tiivis yhteistyö Pohjoismaiden sekä Saksan ja Englannin tarkastuselinten kanssa.

Maksullisen toiminnan tulot

Tulot kuvaohjelmien tarkastuksesta ja esitysluvista olivat yhteensä 846 986 mk (2000: 663 998 mk).

Tulot tietopalvelusta ja julkaisutoiminnasta olivat 17 203 mk (2000: 14 534 mk).

Vuoden 2001 tulot olivat yhteensä 864 189 mk (2000: 678 532 mk).

Helsingissä 31.1.2002

Johtaja

Matti Paloheimo

Osastosihteeri

Tuula Roos